

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ: ТВОРЧІСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

Чотирнадцятої Міжнародної науково-творчої
дистанційної конференції

23 жовтня 2020 р.

50
НАККІМ

Київ – 2020

УДК 7.01:008
К90

Рекомендовано до друку Вченою радою НАКККіМ
протокол № 4 від 27 жовтня 2020 р.

К90 **Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології:** Матеріали Чотирнадцятої Міжнарод. наук.-творчої дистанц. конф., Київ, 23 жовтня 2020 р. Київ: НАКККіМ, 2020. 224 с. URL: <https://nakkkim.edu.ua/science/vidannya-akademiji>

Збірник містить матеріали Чотирнадцятої Міжнародної науково-творчої дистанційної конференції, проведеної 23 жовтня 2020 року кафедрою академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Інституту сучасного мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. До збірника увійшли наукові повідомлення та тези доповідей широкої культурно-мистецької й освітньої тематики.

Редакційна колегія:

Чернець В. Г. – ректор НАКККіМ, доктор філософії, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН Вищої освіти України (*голова редколегії*); **Кулиняк М. А.** – директор Інституту сучасного мистецтва НАКККіМ, кандидат мистецтвознавства (*заст. голови редколегії*); **Бобул І. В.** – завідувач кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури НАКККіМ, кандидат мистецтвознавства, доцент, Народний артист України; **Белявіна Н. Д.** – професор НАКККіМ, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України (*відповідальна за випуск*); **Зосім О. Л.** – доцент НАКККіМ, доктор мистецтвознавства, доцент (*відповідальна за випуск*); **Козлін В. Й.** – професор НАКККіМ, доктор мистецтвознавства, професор.

Автори статей відповідають за достовірність і вірогідність викладеного матеріалу, за належність поданого матеріалу їм особисто, за вірне цитування джерел та посилання на них. Думки авторів можуть не збігатись із позицією редколегії.

УДК 7.01:008

© Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2020
© Автори, 2020

Романенкова Юлія Вікторівна

Братусь Іван Вікторович

ТАНДЕМ «МИТЕЦЬ-ГЛЯДАЧ» В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Феномен стосунків митця та глядача сягає своїм корінням давнини – ще з античності проблема вибудовування творчих взаємин між автором як виробником творчого продукту та глядачем як його споживачем викристалізувалася в самостійне поле для роздумів, а згодом – і для наукових досліджень. Якщо кілька сотень років тому мистецтво мало переважно замовний характер, що означало цілковиту залежність митця від замовника, то згодом ця залежність слабшала, що провокувало зміцнення свободи художника, розгортання його можливостей.

Мабуть, перші серйозні спроби відірватися від диктату волі замовника можна спостерігати ще у період Ренесансу, коли, наприклад, Леонардо в Італії, Босх – у Нідерландах могли дозволити собі небачену розкіш – працювати для себе. Але це ще довго будуть лише стихійні прояви самостійності митців, їх волелюбство, норовливість інколи коштували їм вдачі, безбідного життя, і дехто міг або піти у безвісність, або взагалі померти у боргах. Пояснювалося це просто – за те, що не до вподоби замовникові, він не стане платити, і митець змушений робити вибір – або жити, але йти на компроміс із власною совістю, або жебракувати, але дихати в мистецтві вільно.

Ті самі стосунки у митців віками формувалися не тільки з безпосереднім замовником, але і з глядачем загалом: публіка або сприймає запропоноване митцем, або відштовхує, прирікаючи творця або на колабораціоністські поступки, або на долю одинака-маргінала. Мало хто наважувався свідомо обрати другий варіант – частіше митець був змушений підлаштовуватися під забаганки більшості, прогиналися під натовп, тобто залежати від вимог публіки, що давало йому змогу виживати. Мало хто, наприклад, у XVI чи XVII ст. був у змозі працювати так, як того вимагає душа, для себе. Це було можливо в поодиноких випадках, тільки якщо або митцеві поталанило, як, наприклад, Босху, вигідно одружитися, мати фінансову спроможність для існування, не так залежати від замовника. Значно частіше траплялися типовіші, але трагічні приклади небажання митця втрачати власну особистість через тиск замовника чи публіки та непорозуміння з ними: як жебрак помер славетний Донателло, був оплутаний, наче павутинням, сіткою боргів

Рембрандт, трагічно пішов з життя ван Гог, не дочекавшись розуміння, за ним пішов і Гоген, не визнаний глядацькою машиною морального знищення, помер від нестачі грошей на лікування Амадео Модільяні, помер майже жебраком Едгар Аллан По...

XX ст. теж не стало милосерднішим до творчих особистостей, хоча вони навчилися інакше реагувати на неприйняття натовпу, менше залежати від думки глядача та навіть йти йому напереріз – звідси і стрімке збільшення кількості трагічних доль серед митців. Лець зводив кінці з кінцями знаменитий актор-комік радянського кіно Георгій Віцин – помер у жалюгідних умовах; легендарна актриса Тетяна Самойлова, якій аплодували Канни і яка поставила на коліна світ ролями у фільмах «Летять журавлі» (1957) та «Анна Кареніна» (1967), померла у безмовному забутті; зовсім молодим помер знаменитий актор Володимир Івашов, змушений із поганим здоров'ям підробляти на будівництві, щоб прогодувати родину; у забутті, хворобі та майже голоді помер славетний актор Михайло Кононов; хвора, забута та морально знищена, пішла з життя знаменита актриса Тамара Носова; улюбленець публіки, український актор Борислав Брондуков помер майже жебраком, не маючи можливості нормально лікуватися... Публіка для митця – і суддя, і замовник-годівник, і натхненник, і... вбивця.

І в умовах сьогодення теж існує і замовне мистецтво, і мистецтво заради мистецтва. Перший випадок – коли йдеться про колабораціонізм замовника-глядача та митця, коли автор або порозумівся з публікою, змусивши її прийняти його правила існування у створеному арт-просторі, або ж сам відформатував цей простір відповідно до забаганок глядача. Другий випадок – традиційне андерграундне мистецтво, яке існує незалежно від наявності прийняття публікою. Але феномен взаємодії, діалогу з глядачем має бути – результат залежить від того, чи співпадуть ритми дихання творця та глядача, чи однаково вони бачать світ.

Арт-процес невідривний від діалогу між автором та глядачем, що є формованим віками тандемом. Демонстрація арт-продукту, мистецького твору глядачеві – це щоразу випробування, екзекуція. Але саме відсутність цього майданчику для діалогу і стала основним викликом сьогоднішнього художнього життя, арт-процесів усього світу. Пандемія, світова проблема «COVID-19», стала лихом для сотень тисяч людей не тільки через загрозу для фізичного життя та здоров'я. Заборона на масові заходи позбавила митців доносити плоди своєї праці до глядача – перервався діалог, що вибудовувався століттями...

Запропонований вимушений он-лайн-формат для вистав, концертів та виставок аж ніяк не може стати новою формою

спілкування, це лише вимушена штучна імітація арт-життя, немов дія кардіостимулятора замість здорового серцевого ритму. Відсутнє головне – жива взаємодія з глядачем, зворотня реакція... Формат он-лайн переглядів та оцифровування мистецького продукту – це реалії сьогодення, вихід із становища. Але цей формат, що дозволяє глядачеві не впасти у відчай, при цьому аж ніяк не приходячи на допомогу самому митцеві, позбавленому взаємодії з публікою, є лише ТИМЧАСОВИМ ВИМУШЕНИМ методом виходу з ситуації, але ніяк не має стати постійним. Небезпека лежить у потенційній ймовірності звикання та поступового прийняття, підміни понять – сприйняття вимушеного формату як нового методу ведення діалогу. Людині властива лінь, звичка мінімізувати зусилля, тому існує небезпека (особливо для молоді генерації) поступового зникнення потреби у людства дивитися «вживу» вистави, відвідувати музеї, слухати музику в залах... А це може спровокувати відмирання цілої низки мистецтв і взагалі перетворити на рудимент мистецький шар, тобто радикальну зміни парадигми, переформатування системи цінностей та «знедуховлення» майбутніх поколінь із стертою культурною пам'яттю. Саме це є одним з найстрашніших викликів сьогодення, протистояти якому – основна мета арт-еліти будь-якої країни з багатим культурним спадком.

Рябуха Юрій Валерійович

Немировський Данііл Сергійович

Події Хмельниччини в творчій діяльності Миколи Самокиша

Події Хмельниччини знайшли масове відображення в українському образотворчому мистецтві. М. Самокиш перші свої роботи на козацьку тематику виконав ще в 1900 р. для альбому Д. Яворницького «З української старовини», прикрасивши віньєтками козацькі портрети та типи написані Васильківським.

Картина «Бій Богуна з Чарнецьким під Монастирищем в 1653 р.» (полотно, олія, 205 x 120 см) була написана М. Самокишем в 1931 р. для Харківського історичного музею. Картина присвячена подіям весни 1653 р., коли загони коронного війська під проводом Стефана Чарнецького вторглися на козацькі землі Брацлавщини. Сплундрувавши цілу низку українських сіл та містечок, війська київського каштеляна були зупинені під Монастирищем Іваном